

Xalqın bir əsrlik salnaməsi

Avqustun 29-da "Xalq qəzeti"nin 104 yaşı tamam olur. Bu nəşr sovet dövründə partiya orqanı olmasına baxmayaraq Azərbaycanın XX əsrin sonlarına doğru əldə etdiyi müstəqillikdə müstəsna rol oynamış, üzərindəki kommunist buxovunu ataraq, yeni gün uğrunda xalq əzmkarlığının tribunasına çevrilməyi bacarmışdı.

Bu dəst-xətt əsası Həsən bəy Zərdabi tərəfindən qoyulmuş milli mətbuatımızın ənənələrinə sadıqlıqdan xəbər verən başlıca xüsusiyyət idi. Həsən bəyin "Əkinçi"si cəmiyyətdə qəzet bumu formalaşdırmış və bu, nəticə etibarilə 1918-ci il müstəqilliyinə aparən yola ideoloji zənginlik gətirmişdisə, mətbuatımız eyni missiyanı əsrin sonlarına doğru yenidən təkrarlamış və o zaman "Xalq qəzeti"nin kollektivi də öndə olmuş, istiqlalımızın məfkurəvi strukturunun formalaşmasına əməli töhfə vermişdi. Bu, jurnalist peşəkarlığının milli maraq və mənafeələr naminə səfərbərliyinin bariz nümunəsi kimi yaddaşlarda əbədi qalacaq tarixdir. "Xalq qəzeti" olaraq keçilən yola, həmçinin tariximizin bir parçasına nəzər salmaq üçün avqustun 29-dək qəzetimizin Azərbaycanın ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatında oynadığı rola işıq salan materialların dərcinə

başlayırıq. Güman edirik ki, oxucularımız üçün də maraqlı olacaq. Bu baxımdan ilk materialın müəllifi isə "Xalq qəzeti"nin baş redaktorunun birinci müavini Qüdrət Piriyevidir.

(ardı 5-ci səhifədə)

Xalqın bir əsrlik salnaməsi

Anadilli mətbuatımızın bayraqdarı – “Xalq qəzeti” 104 ildir ki, fasiləsiz çıxaraq oxucuları ilə 30 min 295-ci dəfə görüşə gəlmişdir

(əvvəli 1-ci səhifədə)

“Kommunist” (indiki “Xalq qəzeti”) qəzetinin ilk nömrəsi 1919-cu il avqustun 29-da işıq üzünə çıxdı. Adından da göründüyü kimi, “Kommunist” özündən əvvəl çıxan “Dəvət-Qoç”, “Təkamül”, “Yaddaş”, “Hümmət” (1917-1918-ci illər), “Bakı Şurasının Əxbarı” kimi bolşevik qəzetlərinin sırasına qoşuldu. Bu, heç şübhəsiz, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə mövcud olmuş demokratik mühitdən qaynaqlanırdı. Nəşrin ilk nömrəsi o dövrün tanınmış marksistlərdən olan Ruhulla Axundovun redaktəsi ilə 4 min tirajla çıxmışdı.

qəzetə millətçilik yuvası damğasının vurulduğu vaxtlar da olmuşdu. Nəşrin elə bir nömrəsi yox idi ki, orada mədəni quruculuqla bağlı materiallar, səhifələr olmasın. “Kommunist”in o dövrün ağır mirası olan savadsızlığa qarşı mübarizədəki mövqeyi isə xüsusi vurğulanmalıdır. “Rədd olsun savadsızlıq!” çağırışı qəzetin səhifələrindən düşmürdü. “Kommunist”in sayıları savadsızlığına ləğv edən Azərbaycan fəhləsi və kəndlisinin əlindən düşmürdü.

Mədəni quruculuğun bütün sahələrində ardıcıl mübarizə aparən “Kommunist”in səhifələrindən pervazlanan hər hansı təşəbbüs tez bir zamanda geniş yayılır, böyük hərəkata çevrilirdi.

“Xalq qəzeti” mənalı yaradıcılıq yolu keçmiş, özünəməxsus üslub və sənətkarlıq xüsusiyyətləri olan nəşrlərimizdəndir. Uzun müddət “Kommunist” adı ilə nəşr edilən bu qəzet bütün sovet dövrü ərzində Azərbaycanın ictimai, iqtisadi və mədəni həyatının güzgüsü olmuşdur.

Respublikada qəzetçilik ənənələrinin formalaşmasında, jurnalistikamızın inkişafında “Xalq qəzeti”nin xidmətləri xüsusi qeyd olunmalıdır. Bugünkü çoxsəsli, rəngarəng Azərbaycan mətbuatının bir çox görkəmli nümayəndələri bu qəzetin yaradıcılıq məktəbini keçmişlər.

Müstəqilliyimizin qazanılmasından son-

ra da “Xalq qəzeti” respublikanın ictimai həyatında baş verən hadisələrə cəsarətlə müdaxilə etmiş, bir çox problemlərin aşkarlanmasında mühüm rol oynamışdır. Aman-sız təcavüzkara qarşı apardığımız ədalətli müharibə qəzetin daimi mövzusunda çevrilməmişdir. Bu gün qəzet müstəqil Azərbaycanda hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu işində güclü səfərbədedici rol oynayır...

Ümummilli lider Heydər Əliyevin ilk nömrəsinin çapdan çıxmasının 75 illiyi münasibətilə “Xalq qəzeti” redaksiyasının kollektivinə ünvanladığı təbrik məktubundan.

25 avqust 1994-cü il

“Kommunist” Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan iki gün sonra – 1920-ci il aprelin 30-dan özünü sovet quruculuğu ab-havasına kökləyərək fəaliyyət göstərməsinə və partiyanın ideoloji rüporu olmasına baxmayaraq, anadilli nəşrlərimizin bayraqdarına çevrilmişdi. Yaradıcı heyətini genişləndirmiş nəşr respublikanın siyasi, iqtisadi və mədəni həyatını güzgü kimi əks etdirməyə başlamışdı. Qəzet Azərbaycan zəhmətkeşlərinin, xüsusən Bakı fəhlələrinin neft sənayesinin bərpasındakı və inkişafındakı böyük əzmkarlıqlarını, fədakarlıqlarını geniş auditoriyaya çatdırmaqla püxtələşmişdi.

“Kommunist”in ilk nömrələrindən başlayaraq, Azərbaycan insanının savadlanmasını, maariflənməsini təbliğ edən mərkəz funksiyasını yerinə yetirməsinin qısqançlıqla qarşılandığı,

Azərbaycan dilinin saflığı və təmizliyi uğrunda ilk dəfə geniş mübarizə elan edən məhz “Kommunist” qəzeti olmuşdur. “Dilimizin silahı” adı altında “Kommunist”in buraxdığı əlavələrin bu məsələyə dair onlarca tutarlı məqalənin ana dilimizin inkişafında böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Qəzet yeni yaranmaqda olan ədəbiyyatın beşiyi başında durmuşdu. Gənc nasirlər və şairlər məhz “Kommunist”in ətrafında toplaşaraq öz qələmləri ilə xalqa xidmət etməyə başladılar.

Mənsub olduğu siyasi-ideoloji sistemin xarakterindən, toxunduğu mövzuların çeşidindən, əhatə etdiyi coğrafiyasından asılı olmayaraq, bu qəzet oxucusu ilə xalqın doğma ana dilində danışdı. Təkcə danışmırdı, millətə, ilk növbədə, gənc nəsle Azərbaycan türkcəsini öyrədir və sevdirdi.

Qəzetin daşdığı milli ruhlu bu

müqəddəs missiyanı böyük şairimiz Səməd Vurğun “Kommunist”in 20 illik yubileyinə həsr etdiyi şeirində xüsusi sevgi ilə nəzmə çəkmişdir:

**Sən göstərdin ayna kimi
hər insanın öz üzünü.
Mərd yaradın, üzə dedin
bu dünyanın hər sözünü.
Sənin qəlbin – elin qəlbi,
sənin ağzın – elin ağzı,
Səndən mərdlik öyrənmişdir
ana yurdun oğlu-qızı.**

“Kommunist”,
12 sentyabr 1939-cu il

Zəngin ədəbi irsimizin toplanması, öyrənilməsi və nəşr edilməsi kimi nəcib bir iş də “Kommunist”in adı ilə bağlıdır. Redaksiya öz ətrafında o zaman Azərbaycanın tanınmış yazıçı və jurnalistlərini toplamışdı. Qəzetdə Cəfər Cabbarlı, Məmməd Səid Ordubadi, Tağı Şahbazi, Seyid Hüseyn, Məmmədəli Sidiqi, Süleyman Məlikov, Şəmsəddin Abbasov, Xəlil İbrahimov və digər təcrübəli qələm sahibləri işləmişlər. Məşhur firça ustası Əziz Əzimzadə 1922-ci ildən etibarən “Kommunist”in baş rəssamı olmuşdur. Sonradan təqribən əlli il ərzində onu Xalq rəssamı Hüseyn Əliyev əvəz etmişdir.

“Kommunist” qısa bir vaxt ərzində Azərbaycan zəhmətkeşlərinin sevimli qəzeti oldu. 1923-cü ilin dekabrında qəzetin mininci nömrəsinin çıxması respublikada əsl bayrama çevrildi.

Qəzetin xalq arasında populyarlaşması respublikanı o illərdə idarə edən şovinist rus və daşnak erməni rəhbərlərinin diqqətindən yayına bilməzdi. Bu fakt onları bərk narahat edirdi. Qəzetin gündəlik fəaliyyəti diqqətlə izlənilirdi. S.M.Kirovdan sonra Azərbaycanın rəhbərliyinə gətirilmiş Levon Mirzoyanın bu fikirlərini hakimiyyətin “Kommunist” qəzetinə “etibar”ının göstəricisi hesab etmək olardı. L.Mirzoyan demişdir ki, adının “Kommunist” olmasına baxmayaraq, bu kollektiv müsavətçilərin və pantürkistlərin yığnağının ibarətdir. Təmizləmə aparılmalıdır!

Əslində, bu “təmizləmə”dən “Kommunist”in başı bərk ağrıdı. İşçilərin bir çoxu redaksiyadan uzaqlaşdırıldı, qəzetin rəhbərlərindən 5 nəfəri repressiya qurbanı oldu.

Buna baxmayaraq, “Kommunist” öz fəaliyyətini dövrün, zamanın tələb-

lərinə uyğunlaşdıraraq davam etdirdi. Qəzet Azərbaycan zəhmətkeşlərinin sənayeləşdirmə planının müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsində göstərdiyi hünərə xüsusi diqqət ayırırdı. Qabaqcıl iş üsullarının yayılmasında, zərbəçilik hərəkatlarının genişlənməsində redaksiya səmərəli iş görürdü. “Kommunist” Bakı fəhlələrinin neft beşilliyini

22-də SSRİ-yə hücum etdi. Nəhəng imperiyanın tərkibində olan bütün xalqlar, o cümlədən, azərbaycanlılar Vətənin müdafiəsinə qalxdılar. “Kommunist” müharibənin ilk günündən öz fəaliyyətini yurdun müdafiəsinə uyğunlaşdırdı, ön və arxa cəbhələrdə insanların göstərdiyi hünəri vəf edən yazılar verdi.

Şair S.Vurğun əməkçilər arasında

iki il yarımında yerinə yetirmək uğrunda mübarizənin uğurları üçün böyük təbliğat və təşkilatçılıq işi aparırdı...

Bütün mübarizə sahələrində olduğu kimi, “Kommunist” mədəni inqilab cəbhəsinin də yorulmaz döyüşçüsü olmuşdur. Qəzet “Şərqdə inqilab” kimi qiymətləndirilən yeni əlifba uğrunda mübarizənin ön sıralarında gedir, zəhmətkeşlərin gündən-günə artan və yüksələn mədəni tələbatını, bədii zövqünü və ehtiyacını ödəməyə çalışırdı.

“Kommunist” Azərbaycan qadınının azadlığa çıxması, respublikada gedən quruculuq prosesinə cəlb edilməsi uğrunda səmərəli mübarizə aparmış, bu işə əngəl törədənələrə qarşı barışmaz olmuşdur.

Qəzet o dövrdə beynəlxalq aləmdə baş verən hadisələri diqqət mərkəzində saxlayır, artıq başlanmış II Dünya müharibəsi barədə, hərbi vətənpərvərlik mövzusunda yazılar verir, ölkənin müdafiə qabiliyyətinin möhkəmləndirilməsinə çağırırdı.

Faşist Almaniyanı 1941-ci il iyunun

Azərbaycanın mərd övladları müharibənin ən ağır və çətin çağlarında misilsiz hünərlər göstərər, düşməne qarşı qəhrəmancasına vuruşurdular. Azərbaycan oxucusu ilk Sovet İttifaqı Qəhrəmanımız İsrail Məmmədovu, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanımız, general-mayor Həzi Aslanovu və onlarca belə mərd oğullarımızı məhz “Kommunist”in səhifələrindən tanımışdır.

Respublikamızın qəhrəman fəhlə sinfinin, xüsusən Bakı neftçilərinin, kolxozlarının, ziyalıların müharibə dövründəki fədakarlıqları qəzetin diqqətindən kənarda qalmırdı. Qəzet baş məqalələrindən birində yazırdı: “Arxa ön cəbhənin qüdrətli dayağıdır. Arxada bizim fədakarcasına çalışmışımız, bol yanacaq, döyüş sursatı və kənd təsərrüfatı məhsulları əldə etməyimiz özünü dərhal cəbhədə göstərər, döyüşçülərimizi, xalqımızın ən yaxşı oğullarını daha artıq fədakarlıq və qoçaqlıq üçün ruhlandırır”.

(ardı var)